

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA JAVNO UPRAVO

DIREKTORAT ZA JAVNI SEKTOR
Upravna akademija

USTAVNA UREDITEV

dr. Janez POGORELEC

TEMELJI DRŽAVNE OBLASTI

- pojem in oblike države
- pojem in pravni viri državne ureditve
- temeljna izhodišča državne ureditve
- načelo ljudske suverenosti – oblike neposredne in posredne demokracije
- politično predstavništvo
- volilni sistem

2

Organizacija državne oblasti

- državni zbor in državni svet
- predsednik republike
- vlada
- ustavno sodišče
- imuniteta, nezdržljivost in obtožba nosilcev javnih funkcij
- zakonodajni in ustavnorevidijski postopek

3

Pojem ustave

- Temeljna družbena pogodba.
- Supremacija, abstraktnost, izhodiščnost, spl.
- Državna ureditev in lista človekovih pravic.
- Preambula, normativni del, 175 členov, amandmaji.
- Preambula ni nujna, ima jo večina ustav. Izražajo cilj ustave, načela in razloge, ki so zahtevali njeno izdajo. Slog je deklarativen in slovesen.

4

Struktura ustave, tvarina ustave

- Normativni del: poglavja, člani naslovi členov.
- Tvarina ustave - *materia constitutionis* je v domeni ustavodajalca. Klasična ali standardna tvarina ustave so določbe o organih državne oblasti (*zak., izvr., sodn., položaj, organizacija, pristojnosti in meds. razm., obramba, lok samouprava, medn. odnosi, federalni odnosi*) in določbe o človekovih pravicah in svob.

5

DRŽAVA V ŠIRŠEM POMENU JE SESTAVLJENA IZ TREH TEMELJNIH SESTAVIN

6

- **Ozemlje** pomeni okvir in meje delovanja državne oblasti. Oblast države na njenem ozemlju mora biti učinkovita in izključna – suverena.
- **Prebivalstvo** države so lahko državljani ali tujci. Oblast države se razteza na vse njene prebivalce.
- **Državna organizacija** (država v ožjem pomenu) na prisilen način ureja življenje v državi, izvaja torej državno oblast.

7

POJEM DRŽAVE IN DRŽAVNE OBLASTI

- Država je družbena skupnost na določenem ozemlju, ki jo ureja državna organizacija.
- Samo državno organizacijo pa štejemo za državo v ožjem pomenu. D. o.:
  - je pravno urejena (praviloma v ustavi ali v zakonu),
  - odločitve sprejema v obliki pravnih aktov,
  - je tudi sama, kot oseba javnega prava, subjekt prava in nastopa v pravnem prometu.

8

II. Pravni viri državne ureditve

- USTAVA
- ZAKONI
- POSLOVNIKI
- SODBE
- PODZAKONSKI AKTI
- USTAVNI OBIČAJI
- Uredbe z zakonsko močjo

9

III. TEMELJNA IZHODIŠČA DRŽAVNE UREDITVE

- načelo ljudske suverenosti
- načelo demokratične države
- načelo pravne države
- načelo socialne države
- načelo delitve oblasti

10

SUVERENOST

- najvišja, neomejena, neodvisna oblast
- državna suverenost
  - zunanja
  - notranja
- nacionalna suverenost
- ljudska suverenost

1. Načelo ljudske suverenosti

3. člen Ustave RS:
V Sloveniji ima oblast ljudstvo.
Državljan/-ke jo izvršujejo neposredno in z volitvami
po načelu delitve oblasti na zakonodajno, izvršilno in sodno.

REFERENDUM
Ljudska iniciativa
Pravica do peticije

VOLITVE

12

- 2. Načelo demokratične države.
  - Vsa oblast izhaja iz ljudstva in se uresničuje v njegovem interesu.
- 3. Načelo pravne države.
  - Vladavina prava – država ne more delovati arbitrarno, temveč je v svojem delovanju vezana na pravne predpise. Oblast se izvršuje izključno na podlagi ustave in zakonov.
- 4. Delitev oblasti in neodvisnost sodstva.
- 5. Upoštevanje in varstvo človekovih pravic in svoboščin ter pravna varnost državljanov.
  - Odgovornost državnih organov za nepravilno delo in povzročeno škodo državljanom.
  - Ustreznost, nujnost in sorazmernost državnih posegov v položaj družbenih subjektov.
- 6. Načelo socialne države.

13

Načelo delitve in načelo enotnosti oblasti

- Državna oblast se izvaja prek različnih funkcij države:
  - zakonodajne
  - izvršilno-upravne
  - sodne
- **Načelo delitve oblasti:** organi, ki opravljajo temeljne funkcije državne oblasti so relativno samostojni in neodvisni od drugih organov, tako da nobeden od njih ne more prevladati nad drugimi. (*checks and balances*).
- **Načelo enotnosti oblasti:** državna oblast je enotna, saj je izraz suverenosti ljudstva in je zato ni mogoče deliti.

14

OBLIKE DRŽAV

Državna oblast je lahko organizirana v različnih oblikah, ki se med seboj razlikujejo zlasti glede na položaj temeljnih državnih organov in ureditev njihovih medsebojnih razmerij.

Predsedniški sistem

- nastal je v ZDA 1787
- kongres (predst. dom in senat), predsednik in vrhovno sodišče so med seboj uravnoteženi
- predsednik – suspenzivni veto
- kongres – zakoni in proračun
- vrhovno sodišče – člani imenujeta predsednik in senat

16

Parlamentarni sistem

- Razvil se je v Angliji.
- Zakonodajna in izvršna oblast sta enakopravni, sodna stoji bolj ob strani.
- Parlament lahko uveljavlja politično odgovornost vlade (nezaupnica).
- Vlada lahko zahteva od šefa države, da razpusti parlament in razpiše predčasne volitve.
- Izvršilna oblast je razdeljena med vlado in šefa države.

17

Skupščinski sistem

- Je redek, uveljavljen v Švici in nekdam v komunističnih državah.
- Izhaja iz načela enotnosti oblasti.
- Vsa oblast je osredotočena v skupščini.
- Izvršilni organ je v popolnoma podrejenem položaju.

18

Parlamentarno predsedniški oziroma polpredsedniški sistem

- Uveljavil se je v Franciji v ustavni ureditvi pete republike (na podlagi ustave iz leta 1958).

- Položaj predsednika republike je močno okrepljen:
  - predsednik je neposredno voljen,
  - ima močan vpliv na oblikovanje in delovanje vlade, ki mu je dejansko odgovorna in jo vodi,
  - relativno manjše so pristojnosti parlamenta.

19

Naša ureditev

- parlamentarni sistem, ki se zgleduje po nemški ureditvi
- konstruktivna nezaupnica
- odstopanja
  - imenovanje ministrov v parlamentu
  - manjše pristojnosti predsednika republike
  - večje pristojnosti parlamenta – ostanek prejšnjega, skupščinskega sistema

20

Problemi našega modela

- predsednika vlade lahko podpre druga koalicija kot ministre
- postopek oblikovanja vlade je dolgotrajen
- prihaja do položajev, ko imamo dva predsednika vlade: enega, ki je še v funkciji, vendar opravlja le še tekoče posle, in drugega, ki je že izvoljen, vendar pa do imenovanja ministrov še ni jasno, ali bo (čeprav je že bil izvoljen) funkcijo sploh nastopil
- nejasna je odgovornost ministrov znotraj vlade (posebej če parlament, na predlog predsednika vlade, ne razreši ministra),
- institut konstruktivne nezaupnice je praktično izničen

21

IV. Oblike neposredne demokracije

- Različni načini neposrednega sodelovanja državljanov pri izvrševanju državne oblasti: predvsem referendum in ljudska iniciativa, v določenem smislu pa tudi pravica do peticije.
- **Referendum** je oblika neposrednega odločanja volivcev o ustavi, zakonu ali o drugem pravnem aktu ali vprašanju, ki je pomembno za družbeno skupnost.
- Različne vrste referendumov glede na: območje, vsebino ali predmet, obveznost, čas uporabe in pravno moč.

22

REFERENDUM

- odločanje: "da" ali "ne" oziroma "za" ali "proti"
- ustavnorevizijski referendum: na zahtevo 30 poslancev, večina volilcev, ki so glasovali ob 50-odstotni volilni udeležbi
- referendum po 3. a členu ustave: o ratifikaciji medn. pogodbe, s katero se na mednarodne organizacije prenese izvrševanje dela suverenih pravic
- zakonodajni referendum: državni zbor na svojo pobudo, na zahtevo tretjine poslancev, državnega sveta ali 40.000 volilcev
  - organizira se kot naknadni referendum
  - za odločitev na zakonodajnem referendumu zadošča navadna relativna večina, torej večina volilcev, ki so glasovali
- posvetovalni referendum
- referendum za ustanovitev občine
- lokalni referendum

23

Ustavni zakon o spremembah 90., 97. in 99. člena ustave 24.5. 2013

1. člen

V 90. členu se prvi odstavek spremeni tako, da se glasi:

»Državni zbor razpiše referendum o uveljavitvi zakona, ki ga je sprejel, če to zahteva najmanj štirideset tisoč volivcev.«

Drugi odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»Referenduma ni dopustno razpisati:

- o zakonih o nujnih ukrepih za zagotovitev obrambe države, varnosti ali odprave posledic naravnih nesreč,
- o zakonih o davkih, carinah in drugih obveznih dajatvah ter o zakonu, ki se sprejema za izvrševanje državnega proračuna,
- o zakonih o ratifikaciji mednarodnih pogodb,
- o zakonih, ki odpravljajo protiuustavnost na področju človekovih pravic in temeljnih svoboščin ali drugo protiuustavnost.«

Četrty odstavek se spremeni tako, da se glasi:

»Zakon je na referendumu zavrnjen, če proti njemu glasuje večina volivcev, ki so veljavno glasovali, pod pogojem, da proti zakonu glasuje najmanj petina vseh volivcev.«

LJUDSKA INICIATIVA

- Državni zbor je dolžan preučiti predlog volilcev – ni pa mu treba pobude sprejeti.
- Pobudo za spremembo ustave vloži 30.000 volilcev.
- Zakonodajno iniciativo vloži 5.000 volilcev.
- Po zakonu o lokalni samoupravi ima ljudsko iniciativo tudi 5 % volilcev v občini.
- Pravica do peticije: vsak državljan ima pravico do vlaganja peticij in do drugih pobud splošnega pomena.

25

POLITIČNO PREDSTAVNIŠTVO

- v svetu prevladuje posredna demokracija: temeljne odločitve sprejemajo v imenu ljudstva osebe, ki jih ljudstvo izvoli v ta namen
- temelji na načelih enakosti državljanov in ljudske suverenosti
- izraža se v poslanskem mandatu

Poslanski mandat

- Je pooblastilo za zastopanje in predstavljanje ljudstva.
- Je razmerje med ljudstvom in predstavniki.
- Mandat je:
  - imperativni ali
  - reprezentativni.
- 82. člen ustave: poslanci so predstavniki vsega ljudstva in niso vezani na kakršnakoli navodila.
- mandat članov državnega sveta

27

Politične stranke

- v moderni državi se je neposreden odnos med ljudstvom in predstavniki pretrgal
- izražajo demokratični pluralizem, pomagajo pri oblikovanju in izražanju ljudske volje in so osnovno sredstvo politične participacije
- državna oblast je sredstvo za uresničevanje političnega programa politične stranke
- glavni vzvod vpliva političnih strank na volitve: pravica postavljanja kandidatov za člane predstavniških teles
- brez stranke je izvolitev kandidata praktično nemogoča

28

Predstavnik ljudstva ali stranke?

- Je zaradi velikega vpliva strank na odločitve načelo reprezentativnosti mandata vprašljivo?
- Ali stranke zmanjšujejo demokratičnost političnega procesa?
- Brez strankarske discipline ni mogoče dosegati odločitev v parlamentu.

29

Kakšna je naloga strank?

- Bistvena naloga strank je, da v bolj ali manj demokratičnem procesu reducirajo ogromno število partikularnih mnenj in interesov v obvladljivo število pomembnih političnih zahtev in opcij, ki jih obvladljivo število strank v parlamentu in v vladi spreminja v politične odločitve države.

30

V Sloveniji ne sme delovati stranka ...

- ki propagira nasilje, rušenje ustavne ureditve ali zahteva odcepitev kakšnega dela Slovenije oziroma namerava delovati ali deluje protiustavno;
- ki je ustanovljena ali deluje kot vojaško ali oboroženo združenje;
- ki ima sedež v tujini in torej ni registrirana v Sloveniji in v skladu z njeno zakonodajo.

31

Še nekaj malenkosti ...

- Stranko lahko ustanovi najmanj 200 polnoletnih slovenskih državljanek in državljanov.
- Viri financiranja: članarine, prispevki zasebnikov ter pravnih in fizičnih oseb, prihodki od premoženja stranke, darila, volila, dotacija iz proračuna, ter dobiček iz dohodka podjetja.
- Posebej je urejeno financiranje volilne kampanje, in sicer v zakonu o volilni kampanji.
- Zakon zagotavlja demokratičnost določanja kandidatov znotraj samih strank.

32

VI. VOLITVE

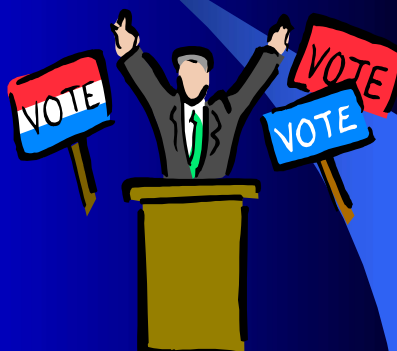

- izraz ljudske suverenosti
- nujni pogoj za demokratično oblikovanje državnih organov
- volitve dajejo predstavnikom mandat za legitimno izvajanje oblasti

33

VI. Sistemi razdelitve mandatov

- večinski
- proporcionalni
- volilni sistem ima močan vpliv na zastopanost strank v predstavniškem telesu in na delovanje države nasploh

34

Večinski

- sistem relativne večine
- sistem absolutne večine
- alternativno glasovanje

Proporcionalni

- glasovanje po listah
  - sistem volilnega količnika
  - pravilo največjega ostanka
  - sistem najvišjega povprečja (d'Hondtov sistem)
- sistem enega prenosljivega glasu

35

Delj-eno	A	B	C	D
1/1	300.000 1. mandat	250.000 2. mandat	100.000 5. mandat	50.000 11. mandat
1/2	150.000 3. mandat	125.000 4. mandat	50.000 12. mandat	25.000
1/3	100.000 6. mandat	83.000 7. mandat	33.333	16.666
1/4	75.000 8. mandat	62.500 9. mandat	25.000	12.500
1/5	60.000 10. mandat	50.000	20.000	10.000

36

VEČINSKI SISTEM

prednosti

- sistem je enostaven
- vsi volilni okraji so enako zastopani
- personalizacija
- sistem sili stranke k predvolilnim koalicijam
- kadar stranka zmaga, prevzame tudi vso oblast in odgovornost za vodenje države
- močne in stabilne vlade

slabosti

- majhna proporcionalnost razdelitve mandatov
- izgubljeni glasovi volilcev
- izvoljeni kandidat predstavlja svoj volilni okraj
- možnost izvolitve imajo le kandidati najmočnejših strank
- polarizacija političnega prostora na dva bloka

37

PROPORCIONALNI SISTEM

prednosti

- tudi manjše stranke lahko pridejo v parlament
- zmanjševanje političnih napetosti
- glasovi se ne izgubljajo
- sistem preprečuje polarizacijo na dva bloka
- večja možnost prilagajanja

slabosti

- koalicije se sklepajo šele po volitvah
- nejasna odgovornost za volilne obljube
- voli se stranke, ne osebe
- v parlament pride večje število strank, kar otežuje formiranje in zmanjšuje trdnost vlad in s tem stabilnost države

38

Volilna pravica

- **aktivna** volilna pravica – **pasivna** volilna pravica, določena v ustavi kot ena temeljnih političnih pravic državljana
- **splošna** volilna pravica:
  - imajo jo vsi državljani (razen mlajših od 18 let)
  - zakon o volitvah v državni zbor dodaja še pogoj, da volilcu ni bila zaradi duševne bolezni, zaostalosti ali prizadetosti popolnoma odvzeta poslovna sposobnost ali podaljšana roditeljska pravica staršev ali drugih oseb čez njegovo polnoletnost ter da ni sposoben razumeti pomena, namena in učinkov volitev; o odvzemu – sodišče
- **enaka** volilna pravica
  - **odstop od tega načela**: volilna pravica pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti

39

Volilna pravica

- **neposredna in posredna** volilna pravica
  - neposredne volitve parlamenta
  - posredne volitve preko elektorjev: predsednik države, drugi dom parlamenta, vlada ...
- **svobodna volilna pravica** (80. člen), je tudi kazenskopravno varovana
- **tajnost glasovanja**

40

Evidenca volilne pravice

- vodi se v registru stalnega prebivalstva v UE ter v centralnem registru prebivalstva RS
- stalna in občasna
  - e. državljanov RS, s stalnim preb. v RS
  - e. državljanov RS, ki nimajo stalnega preb. v RS (zahteva)
  - e. državljanov EU s stalnim preb. v RS
  - in e. volilne pravice za volitve v Evropski parlament
- za vsake volitve se sestavijo volilni imeniki
- volilni imenik ital. in madž. narodne skupnosti ter romske skupnosti sestavi komisija vsake skupnosti, potrdi pa pristojni organ
- volilni imenik je javna listina
- vsak volilec sme pregledati volilni imenik
- podpis volivca v volilni imenik pred glasovanjem

41

Organizacija volitev

- volilni organi
  - komisije, odbori
- določene funkcije tudi:
  - DZ, predsednik, US in VS
- volilni organi neodvisni, skrbijo za tehnično izvedbo volitev
- sestava: predsednik, namestniki, 4-letni mandat
- predstavniki in zaupniki list kandidatov

42

Volilni postopek

- sestavljen iz časovno določenih opravil, ki vodijo do njegovega končnega cilja, torej do izvolitve članov parlamenta (volilni rokovnik)
- faze: kandidiranje, glasovanje in ugotavljanje izida glasovanja
- volitve v državni zbor razpiše predsednik republike (le splošne volitve)
- ločimo splošne (redne, predčasne), ponovne, naknadne in nadomestne volitve

43

Kandidiranje

- kandidate predlagajo politične stranke ali pa volivci
- volivci: tisoč volilcev, ki imajo stalno prebivališče v volilni enoti.
- politična stranka (trije poslanci 50 ali 100 podpisov) določa kandidate po postopku, ki ga uredi z lastnimi pravili – tajno glasovanje
- predlagatelj ob določitvi liste kandidatov določi tudi, v katerem volilnem okraju se bo glasovalo o posameznem kandidatu
- noben spol ne sme biti na kandidatni listi zastopan z manj kakor 35 % od skupnega dejanskega števila kandidat in kandidatov na listi; če so na listi trije kandidati, ne smejo biti vsi istega spola
- pisno soglasje kandidata – nepreklicno

44

- Lista kandidatov se vloži pri volilni komisiji volilne enote 25. dan pred dnevom glasovanja.
- Volilne komisije ugotovijo, ali so predložene kandidature zakonite.
- Volilna komisija lahko listo potrdi ali pa jo zavrne. Zavrne jo lahko iz formalnih ali iz vsebinskih razlogov.

45

Volilne enote

- so območja, na katera se pred volitvami razdeli celotno območje, na katerem se izvedejo volitve
- v vsaki se zagotovi približno enako število mandatov na določeno število prebivalcev, kar zahteva načelo enake volilne pravice
- enomandatne in večmandatne volilne enote
- *gerrymandering*
- 8 volilnih enot, v vsaki volilni enoti 11 okrajev
- za ital. in madž. narodno skupnost se oblikujeta posebni volilni enoti

46

47

Glasovanje

- je dejanje, s katerim volilec uresničuje aktivno volilno pravico
- tajno in javno glasovanje, prevladuje tajno
- naši volivci glasujejo samo osebno, nihče ne more glasovati po pooblaščenju
  - v primeru telesne hibe ali nepismenosti lahko volilec pripelje s seboj nekoga, ki mu pomaga
  - v vsakem volilnem okrožju je najmanj eno volišče, ki je še posebej prilagojeno invalidom (prilagojene glasovnice, glasovalni stroji itd.)
- osebi, ki je vpisana v volilni imenik, se ne sme odvzeti glasovalna pravice in tudi ne preprečiti glasovanja
- postopek glasovanja vodijo volilni odbori na voliščih
- volivec lahko glasuje samo za enega kandidata, tako da na glasovnici obkroži zaporedno številko kandidata
- prosojne volilne skrinjice

48

Razdelitev poslanskih sedežev

- 80. člen ustave: poslanci se volijo po načelu sorazmernega predstavnštva ob štiriodstotnem volilnem pragu za vstop v Državni zbor, pri čemer imajo volivci odločilen vpliv na dodelitev mandatov kandidatom.
- mandati se delijo na dveh ravneh: Dropp, d'Hondt
- personalizacija: izvoljeni tisti kandidati, ki so imeli največji delež glasov v skupnem številu glasov v volilnih okrajih, v katerih so nastopili

49

Ugotavljanje izida glasovanja

- 4 faze: na vsakem volišču, v volilnem okraju, v volilni enoti, na ravni vse države
- Mandat pri volitvah poslancev narodne skupnosti se dodeli na podlagi prednostnega vrstnega reda, ki se točkuje. Za vsako prvo mesto se dodeli kandidatu toliko točk, kolikor je kandidatov na glasovnici. Za vsako naslednje mesto se dodeli točka manj. Točke, ki jih dobi posamezni kandidat, se seštejejo, izvoljen je tisti kandidat, ki je dobil največje število točk v volilni enoti.

50

Ustavni zakon o dopolnitvi 80. člena ustave

Sprejet v letu 2000,
določa:

- 4-odstotni volilni prag
- odločilni vpliv volilcev na razdelitev mandatov
- Droppov količnik
- odpravlja napako pri drugi delitvi mandatov
- ukinja nacionalno listo
- novela zakona iz 2006

51

Varstvo volilne pravice

- Varovana je kot ena temeljnih političnih pravic. Varstvo volilne pravice je namenjeno zlasti kontroli nad ugotavljanjem volilnih rezultatov.
- Uveljavljanje varstva volilne pravice je zagotovljeno: v postopku pred volilnimi komisijami, pred državnim zborom.
- Sodno varstvo volilne pravice: pred sodišči in pred ustavnim sodiščem.
- Pravico vložiti ugovor zaradi nepravilnosti v postopku kandidiranja ima vsak kandidat oziroma predstavnik liste kandidatov.
- Kazniva dejanja in prekrški.

52

Volitve članov državnega sveta

- 40 članov
- delodajalci (4)
- delojemalci (4)
- kmetje, obrtniki in sam. poklici (4)
- negospodarske dejavnosti (6)
- lokalni interesi (22)
- mandat 5 let
- volilna pravica
- posredne volitve
- posebna volilna telesa
- sistem relativne večine
- volitve razpiše predsednik DZ

53

Volitve predsednika republike

- neposredne splošne volitve, ki jih razpiše predsednik DZ
- večinski dvokrožni sistem
- kandidatura 10 poslancev DZ, politične stranke 3 podpisi ali 5000 volivcev

54

Lokalne volitve

- Predstavniško telo (svet) praviloma neposredno volijo prebivalci lokalne skupnosti. Ponekod (pri nas) se neposredno voli tudi župan.
- Volilna pravica je vezana samo na prebivalce lokalne skupnosti, aktivno volilno pravico na volitvah v občinski svet imajo tudi tujci s stalnim prebivališčem na območju občine.
- Mandati v občinskem svetu se delijo tako po večinskem (do 12 članov) kot tudi po proporcionalnem načelu. Ena ali več volilnih enot. Narodnostni in romska skupost – večinsko.
- Preferenčno glasovanje – če p. glasove odda $\frac{1}{4}$ volivcev in kandidat dobi več kot 10 % glasov, ⁵⁵ oddanih za listo, se vrstni red na listi spremeni.

Predstavniško telo

- je organ, ki predstavlja ljudstvo kot celoto, sprejema najpomembnejše odločitve v družbi.
- opravlja zakonodajno, volilno in nadzorno funkcijo
- enodomen ali dvodomen, redko več

Enodomnost in dvodomnost

- dvodomni praviloma v zveznih državah, včasih drugi dom predstavlja posamične dele vol. telesa
- popolna, nepopolna dvodomnost
- merilo položaj drugega doma (enak ali šibkejši)
- razreševanje spora med domovoma
- procesi izginjanja ali slabitve položaja drugega doma
- kontinuiteta, stabilnost oblasti, kvalitetnejše odločitve; oteženo sprejemanje odločitev
- v naši ureditvi državni svet opravlja določene pristojnosti na področju zakonodajne funkcije

57

Predstavniško telo v naši ureditvi

- zakonodajno funkcijo opravlja DZ kot splošno predstavniško telo, ki edino sme sprejemati zakone
- državni svet le posredno sodeluje pri sprejemanju zakonov; njegov položaj je podrejen

58

Državni zbor

Sestava in mandatna doba:

- 90 poslancev, 88 voljenih na podlagi splošne in enake volilne pravice + 2 narodni skupnosti
- mandat 4 leta
  - razpust – predčasne volitve
  - vojna, izredno stanje
- mandat začne teči s prvo sejo novega DZ

Pristojnosti DZ

Zakonodajna funkcija:

- sprejema spremembe ustave
- sprejema zakone in druge splošne akte
- sprejema svoj poslovnik
- sprejema državni proračun in zaključni račun proračuna
- ratificira mednarodne pogodbe
- razpisuje referendum

Volilna funkcija:

- predsednik vlade in ministri, predsednik in podpredsedniki DZ
- sodniki ustavnega sodišča, sodniki, guverner centralne banke, člani računskega sodišča itd.

Nadzorna funkcija:

- parlamentarna preiskava
- (ne)zaupnica vladi
- ustavna obtožba

60

Druge pristojnosti

- odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja ter o uporabi obrambnih sil
- verificira mandate poslancev in odloča o imuniteti, ne samo poslancev, temveč tudi sodnikov ustavnega sodišča in sodnikov
- sprejema svoj poslovnik (z dvotretjinsko večino navzočih poslancev), odloke o ustanovitvi delovnih teles (poslovniki delovnih teles)

61

Vodstvo DZ

- Državni zbor vodi in predstavlja predsednik,
- skrb za uresničevanje z ustavo določenih razmerij z državnim svetom, predsednikom države, z vlado in drugimi državnimi organi,
- sklicuje in vodi seje državnega zbora in skrbi za izvajanje njegovega poslovnika,
- trije podpredsedniki državnega zbora, eden izmed podpredsednikov iz največje opozicijske poslanske skupine,
- razrešitev,
- sekretar in službe.

62

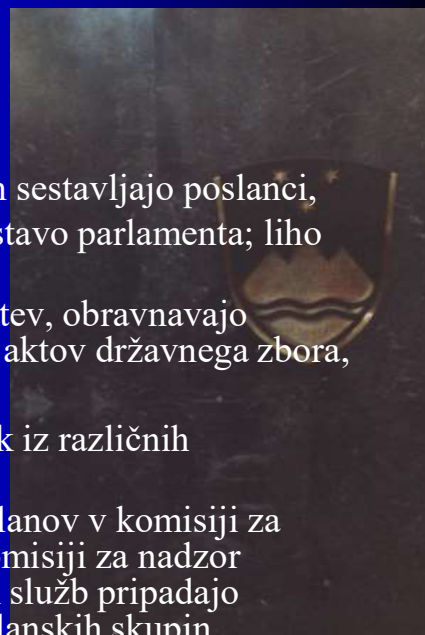
Kolegij predsednika DZ

- Sestavljajo ga predsednik in podpredsednik DZ, vodje PS in poslanca narodnih skupnosti.
  - Kolegij odloča o predlogu za sprejem zakona po nujnem postopku (razen v primeru zaupnice), skrajšanem post., ali se bo opravila predhodna obravnava zakona, o številu mest posameznih PS v delovnih telesih, o sestavi delegacij DZ v mednarodnih telesih.
- Odloča z glasovi vodij poslanskih skupin, katerih člani predstavljajo več kot polovico vseh poslancev v DZ. Če v 5 dneh odločitvi pisno nasprotuje najmanj 1/5 poslancev, odloči DZ brez razprave in obrazložitve glasu.
- Sprejme program dela DZ ter dvomesečni terminski program,
- Odloča tudi o času: trajanja seje DZ, obravnavanja posameznih točk dnevnega reda, trajanju razprav.

63

Delovna telesa

- So posebni organi DZ, ki jih sestavljajo poslanci,
- sestava odraža politično sestavo parlamenta; liho število,
- pripravljajo predloge odločitev, obravnavajo predloge zakonov in drugih aktov državnega zbora,
- odbori in komisije,
- predsednik in podpredsednik iz različnih poslanskih skupin,
- vodilne funkcije in večina članov v komisiji za nadzor javnih financ in v komisiji za nadzor obveščevalnih in varnostnih služb pripadajo poslancem opozicijskih poslanskih skupin.

Poslanske skupine

- Poslanci se povezujejo v poslanske skupine, pri čemer pa je vsak poslanec lahko član le ene poslanske skupine.
- Poslansko skupino lahko ustanovijo najmanj trije poslanci.
- Vodje poslanskih skupin so člani kolegija predsednika DZ in sodelujejo pri organiziranju dela DZ in pri odločanju o vprašanjih iz pristojnosti kolegija.

5

Način dela in odločanja DZ

- Državni zbor zaseda praviloma vsak mesec zadnjih sedem delovnih dni,
- Redna in izredna zasedanja: predsednik DZ,
- Izredno zasedanje: na zahtevo $\frac{1}{4}$ poslancev DZ ali predsednika republike; na predlog vlade ali po sklepu kolegija, če ni mogoče odlagati in ni bilo mogoče pravočasno uvrstiti na redno sejo.
- Sklepčnost: večina poslancev,
odločitve: z večino opredeljenih glasov,
posamezne odločitve: absolutna navadna večina, relativna kvalificirana večina in absolutna kvalificirana večina.
- Glasovanje: praviloma javno, tajno le pri pos. volitvah

66

Sprejemanje zakonov in drugih aktov državnega zbora

- **DZ sprejema:** zakone, avtentične razlage zakonov, poslovnik, odloke in sklepe, državni proračun, deklaracije, resolucije in priporočila in uradna prečiščena besedila zakonov
- zakon lahko predlaga vlada, vsak poslanec in najmanj 5.000 volivcev ter državni svet
- predlog zakona mora vsebovati naslov zakona, uvod, besedilo členov in obrazložitev
- zakonodajni postopek se deli na tri faze: na prvo, drugo in tretjo obravnavo zakona

67

Zakonodajni postopek

- **Prva obravnava:** opravi se izjemoma, na zahtevo 10 poslancev in kot splošna razprava o razlogih, ki zahtevajo sprejem zakona, ter o načelih, ciljih in poglobljenih rešitvah predloga zakona. Sklep: postopek se nadaljuje ali zakon se ne sprejme.
- **Druga obravnava:** Besedilo predloga zakona dopolnjuje in spreminja le z amandmaji. Obravnava najprej v mat. del. telesu in nato na seji DZ o dopolnjenem predlogu zakona. Vlada vlaga amandmaje le k vložnim amandmajem in če ni predlagateljica. Lahko pa vloži amandma k dopolnjenemu predlogu zakona.
- **Tretja obravnava:** razprava o predlogu kot celoti, o pos. členih zakona le izjemoma. Predlagatelj, vlada, če ni predlagatelj, in p. skupina, če v 2. obr. amandmaji. Uskladitveni amandma.
- Po končani razpravi se glasuje o predlogu zakona kot celoti.

68

Posebni postopki

- **Nujni postopek** zaradi interesov varnosti ali obrambe države, odprave posledic naravnih nesreč ali zato, da se preprečijo težko popravljive posledice za delovanje države.
- **Skrajšani postopek**, za manj pom. sprem. zakona, razvelj. zakona, manj zaht. uskladitve zakona z drugimi zakoni ali s pravom EU, odl. US. Ni splošne razprave, 2. in 3. obr. predloga zakona pa se opravita na isti seji.
- **Ponovno odločanje o zakonu**. Opravi se razprava o zahtevi DS, predstavnik DS obrazloži zahtevo državnega sveta, absolutna večina.
- **Drugi akti državnega zbora** praviloma po enostavnejšem postopku.
- **Poslovník DZ**
  - posebnosti pri predlag. in amand. Vlada, volivci
- **avtentična razlaga zakona**
  - dve fazi sprejemanja.

69

- **Državni proračun** dve fazi predstavitev in odločanje o proračunu; rok 1. oktober.
- **Amandmaji**: pravilo o ravnovesju med proračunskimi izdatki in prejemki.
- **Vlada** v 30 dneh po predstavitvi pripravi dopolnjeni predlog. z amandmaji, s katerimi se strinja, in lastnimi spremembami.
- **V15 dneh** po predložitvi dopolnjenega predloga – seja, na kateri se odloča o proračunu.
- **Poseben enostavnejši postopek** je določen tudi za sprejem rebalansa in sprememb državnega proračuna in zaključnega računa državnega proračuna.
- **Odloke, resolucije, deklaracije, priporočila in sklepe** obravnava in sprejema DZ praviloma na isti seji, po postopku, predvidenem za 2. obr. zakona; splošna razprava na zahtevo 10 poslancev.
- **Neuradno prečiščeno besedilo** ZPS pripravi po vsaki spremembi zakona in objavi v e-obliki na spletnih straneh DZ. **ZPS po vsaki spremembi zakona pripravi neuradno prečiščeno besedilo zakona.**
- **Uradno prečiščeno besedilo zakona**, na podlagi sklepa DZ; DZ potrdi brez razprave in objavi v Uradnem listu Republike Slovenije in v e-obliki na spletnih straneh DZ.

70

Promulgacija, publikacija

- Po ustavi zakone razglašajo predsednik republike najkasneje v 8 dneh po njihovem sprejemu.
- Vsak zakon (kot tudi drug predpis) mora biti objavljen.
- Zakon začne veljati 15. dan po objavi, razen če je v njem samem določeno drugače.

71

Parlamentarna preiskava

- o zadevah javnega pomena,
- DZ sam, tretjina poslancev DZ ali na zahtevo DS
- imenuje preiskovalno komisijo, ki ima smiselno enaka pooblastila kakor pravosodni organi
- namen: ugotoviti dejansko stanje, ki je lahko podlaga za odl. DZ o politični odgovornosti nosilcev javnih funkcij, za sprem. zakonodaje na določenem področju itd.
- predmet preiskave ne morejo biti zadeve iz redne pristojnosti sodišč
- pisno poročilo opis poteka postopka, ugotovitve, predlog sklepov DZ

72

Poslanci

- Pridobitev mandata z dnem izvolitve; začetek izvrševanja z dnem potrditve v DZ; pritožba US; poslanec ima poslansko imuniteto, plačo itd.
- Izguba mandata:
  - smrt, nezmožnost, odstop, izguba pasivne volilne pravice, nezdržljivost funkcij, kazen zapora 6 mes.
  - prenehanje mandatne dobe parlamenta in predčasni razpust parlamenta.
- **Pravice poslanca:** z glasovanjem sodeluje pri odločanju parlamenta, zak. iniciativa, poslanske pobude in vprašanja.

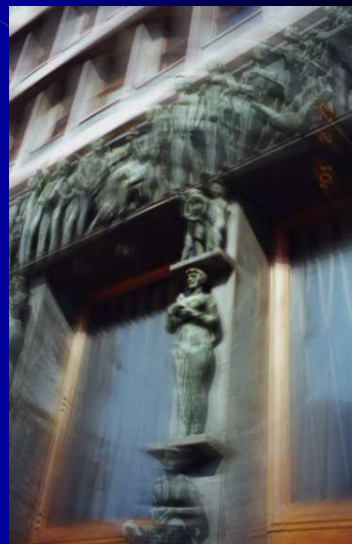
73

- 10 poslancev: predlog za izvolitev novega predsednika vlade, interpelacija o delu vlade ali posameznega ministra, obtožba predsednika vlade ali posameznega ministra pred US in predlog razprave o vprašanjih širšega pomena
- 20 poslancev: predlog za začetek postopka za spremembo ustave
- 30 poslancev: referendum, parlamentarna preiskava ali obtožba predsednika republike pred ustavnim sodiščem
- **dolžnosti poslanca:** udeležba, sodelovanje na sejah DZ in na sejah delovnih teles državnega zbora, katerih član je poslanec
  - opravičena odsotnost: zdr. in drugi razl., delo v v. e.; obstrukcija
  - neopravičena odsotnost: za dneve odsotn. mu ne pripada plača

74

Državni svet

- Državni svet je po ustavi zastopstvo nosilcev socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov.
- Ni ga mogoče uvrstiti niti kot nosilca zakonodajne niti izvršilne in seveda tudi ne sodne funkcije; DS deluje v okviru zakonodajne funkcije, ni pa njen nosilec (ne sprejema zakonov).
- Državni svet se v celoti oblikuje z volitvami.

Pristojnosti državnega sveta

- predlagati državnemu zboru sprejem zakonov
- dati državnemu zboru mnenje o vseh zadevah iz njegove pristojnosti
- zahtevati, da državni zbor pred razglasitvijo kakega zakona o njem še enkrat odloča
- ~~zahtevati razpis zakonodajnega referendumu~~
- zahtevati preiskavo o zadevah javnega pomena (parlamentarno preiskavo)
- na zahtevo DZ državni svet izreče mnenje o posamezni zadevi

76

- DS ima svoj poslovnik (absolutna večina).
- DS ima predsednika in enega podpredsednika, (absolutna večina mandat dve leti in pol).
- Delovna telesa opravljajo podobne naloge kot v DZ. Poslovnik DS predvideva stalne in občasne komisije, ki delujejo na različnih področjih.
- Poslanske skupine se v DS ne oblikujejo; organizirajo se interesne skupine po posamičnih področjih, ki so zastopana v državnem svetu.
- DS odloča z večino opredeljenih glasov navzočih članov.
- Član DS pridobi mandat s potrditvijo mandata v DS, uživa imuniteto, funkcija je častna.

77

Predsednik republike

- Individualni organ, njegove funkcije so predvsem reprezentativne narave. Pristojnosti:
  - predstavlja Republiko Slovenijo,
  - je vrhovni poveljnik njenih obrambnih sil,
  - razglašá zakone,
  - v primeru izrednih razmer ali vojne, če se DZ ne more sestati, sprejema, na predlog vlade, uredbe z zakonsko močjo,
  - razpisuje volitve v DZ in razpušča državni zbor,
  - predlaga in imenuje nekatere državne funkcionarje,
  - imenuje veleposlanike, sprejema poverilna pisma,
  - odloča o pomilostitvah ter podeljuje odlikovanja in častne naslove.

- Ni politično odgovoren DZ,
- ne more biti izvoljen več kot dvakrat zaporedoma,
- ne sme istočasno opravljati druge javne funkcije ali poklica,
- predsednika republike nadomešča predsednik državnega zbora,
- na zahtevo DZ mora podati mnenje o posameznem vprašanju,
- neposredna izvolitev,
- odsotnost sopodpisa.

Vlada in njen položaj

- Je temeljni in dejanski nosilec izvršilne oblasti.
(predsednik republike je nominalni šef i. oblasti)
- Je hkrati vrh izvršilne funkcije in najvišji organ državne uprave.
- Je neodvisna, a odgovarja za svoje delo parlamentu in je njena usoda odvisna od njega.
- Je politično telo, ki uresničuje politiko stranke.
- Politiko vlada uveljavlja prek svojih zakonskih in drugih predlogov, ki jih daje parlamentu, in pa v okviru svoje izvršilne funkcije.
- Je sestavljena iz ministrov (dvojna vloga).

Sestava vlade

- predsednik in ministri (trenutno 16 : PV +14 + Slovenci po svetu) lahko še +2 brez port.
- minister:
  - sodeluje pri odločanju vlade
  - izdaja predpise
  - vodi in predstavlja ministrstvo,
  - sprejema odločitve iz prist. m.
- Največ dva državna sekretarja
  - Po pooblastilu nadomeščata ministra, razen v funkciji izdajanja predpisov in pri glasovanju na vladi.
- upravno in strokovno delo vodijo generalni direktorji, ki so javni uslužbenci, imenovani na podlagi javnega natečaja za dobo petih let

81

Funkcije vlade

- opravlja politično izvršilno funkcijo
  - predlaga parlamentu politiko, predlaga v sprejem zakone in druge akte (iniciativna funkcija) ter skrbi za njihovo uresničevanje
- opravlja upravno funkcijo
  - deluje kot vrh državne uprave, pri čemer usmerja in nadzoruje delovanje upravnih organov in jih prek ministrov tudi neposredno vodi
- akti vlade: uredba, odlok, poslovnik, sklep, odločba

82

Način delovanja vlade

- deluje na sejah; odloča z absolutno večino; predsednik ima v primeru sodega števila članov vlade odločilni glas
- način dela določa poslovnik (redne in dopisne seje, elektronsko poslovanje) komisije in druga delovna telesa, strateški sveti (ministrski svetnik), sveti vlade
- vladni odbori: poslovnik določa, da se posamezne vladne odločitve o manj pomembnih vprašanjih lahko sprejmejo na seji odbora, če na seji prisotni ministri sklepu niso nasprotovali – sporno
- vlada ali njen predsednik ima pravico zadržati izvršitev predpisa, ki ga izda minister
- vlada odloča tudi o kompetenčnih sporih
- kabinet predsednika vlade, generalni sekretariat (generalni sekretar) SVZ in druge vladne službe

3

Ocenjevanje vpliva predpisov

- poenostavitev in izboljševanje pravnega okolja
  - načrtovanje in analiza vseh učinkov novega predpisa
  - poglobljena razprava o ciljnih in pričakovanih učinkih takšne odločitve ali predpisa
  - kvalitetna priprava predpisa
  - Ria – uspešno določiti cilje politik na podlagi analiz in ustreznih informacij
  - deregulacija, odprava administrativnih ovir
  - sodelovanje javnosti pri pripravi predpisov
- Dober predpis:
    - ustrezno in čimbolj trajno uredi neka družbena razm...
    - biti mora v skladu z ustavo, pravnosistemsko skladen, nomotehnično pravilen
    - biti mora kolikor je mogoče preprost, brez težav za izvajanje
    - naj ne bi državljanom nalagal nepotrebnih bremen

84

Položaj in odgovornost vlade

- Odgovornost je politična (razrešitev, odstop, nepravne oblike) in kazenska in civilna.
- Kolektivna in individualna. Minister odgovarja za delo vlade kot celote in za delo ministrstva, ki ga vodi.
- Odgovornosti za odločitve vlade se minister lahko reši le, če odstopi s funkcije ministra.
- Posledica kolektivne odgovornosti je, da z vlado padejo tudi vsi ministri.
- Kazenska in civilna odgovornost sta samo individualni, vezani samo na ministrovo osebo.

85

Oblikovanje vlade

- Vlada v parlamentarnem sistemu: mandat, investitura.
- Dejansko oblikovanje vlade je odvisno predvsem od strankarske sestave parlamenta. (manjšinska, tehnična vlada).
- V naši ureditvi predsednika vlade voli DZ (absolutna večina) na predlog predsednika republike.
- Predsednik vlade mora v 15 dneh predložiti ministre v imenovanje državnemu zboru. Zaslišanje (*hearing*).
- Vlada nastopi f., če je imenovanih več kot dve tretjini resornih ministrov. V treh mesecih ostale.

86

Odgovornost vlade DZ

- Vlada ne more delovati, če nima podpore v parlamentu. Polit. odg. vlade se kaže ravno v tem.
- Glasovanje o zaupnici vladi, bodisi o nezaupnici.
- Če izgubi podporo parlamenta, mora vlada odstopiti ali pa doseči razpustitev parlamenta.
- Konstruktivna nezaupnica.
- Glasovanje o nezaupnici na podlagi interpelacije.
- Zaupnica vladi.

Drugi vidiki razmerja med DZ in vlado ter razmerje med državnim svetom in vlado

- Poslanska vprašanja (ustna in pisna) in pobude. Enkrat mesečno posebna točka. Prva 4 vprašanja 3 poslanci opozicije in en poslanec pozicije.
- Sodelovanje vlade pri delu državnega zbora.
- Med vlado in DS ni ustavno določenega razmerja.
- Državni svet ima lahko določen vpliv na odločanje v državnem zboru.
- Pooblastila državnega sveta vplivajo tudi na delovanje vlade – čeprav na posrednejši način.

88

Ustavnost in zakonitost

- Načelo supremacije ustave (nadvlada ustave)
  - Zakon kot akt naslednje pravne moči za ustavo mora biti v skladu z ustavo. Enako velja za vse podzakonske predpise in druge splošne akte.
- Načelo funkcionalne ustavnosti
  - Vse funkcije organov državne oblasti morajo biti utemeljene na ustavi in se morajo izvrševati v okviru ustave. Na funkcionalno ustavnost se veže tudi načelo odgovornosti vseh nosilcev javnih funkcij, tako organov kot tudi posameznikov.

89

- **Načelo supremacije zakona:** podzakonske norme morajo biti v skladu z zakonom.
- **Funkcionalna zakonitost:** funkcije državnih organov oziroma organov z javnimi pooblastili so utemeljene v zakonu in se uresničujejo v okviru zakona.
  - V vsakem posamičnem aktu navedena zakonska podlaga za njegovo izdajo, da se občan lahko pritoži, če meni, da pristojni organ ni ravnal zakonito.
  - Načelo objavljanja predpisov. *Vacatio legis*. Prepoved retroaktivnosti. Pravnomočnost.

90

Ustavno sodstvo

- kontrola ustavnosti zakonov + organi, ki jo izvajajo
- vsebina: odločanje, ali je pravna norma v skladu z ustavo ali ne
- običajna ali posebna sodišča
- preventivna ali represivna kontrola ustavnosti
- razveljavitev ali odprava norme
- konkretna (rešitev spora) ali abstraktna kontrola
- postopek se začne na zahtevo ali na predlog upravičenega predlagatelja

91

Ustavno sodišče RS

- najvišji najvišji organ za varstvo ustavnosti in zakonitosti ter človekovih pravic in temeljnih svoboščin
- v razmerju do drugih državnih organov samostojen in neodvisen organ
- sestavljeno iz 9 sodnikov, ki jih na predlog predsednika republike izvoli DZ za dobo 9 let in ni dopuščena ponovna izvolitev
- sodnik US: pravni strokovnjak, star vsaj 40 let
- predsednika US izvolijo sodniki za dobo 3 let

92

Pristojnosti ustavnega sodišča

- Odloča:
  - o skladnosti zakonov in drugih predpisov z ustavo, z ratificiranimi mednarodnimi pogodbami in s splošnimi načeli mednarodnega prava;
  - o skladnosti predpisov LS z ustavo in z zakoni;
  - o skladnosti splošnih aktov, izdanih za izvrševanje javnih pooblastil, z ustavo, zakoni in podzakonskimi predpisi;
  - o ustavnih pritožbah zaradi kršitev človekovih pravic in temeljnih svoboščin s posamičnimi akti;

93

- o sporih glede pristojnosti
  - med državo in LS, in med samimi LS,
  - med sodišči in drugimi državnimi organi,
  - o sporih o pristojnostih med državnim zborom, predsednikom republike in vlado;
- o odgovornosti predsednika republike zaradi ustavne obtožbe;
- o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank;
- o pritožbah v postopku potrditve poslanskih mandatov;
- o drugih zadevah, ki so mu naložene z ustavo ali z zakoni.

94

Ustavnosodna kontrola

- Pri nas je uveljavljen sistem abstraktne in represivne kontrole ustavnosti.
- Izjema: presoja mednarodnih pogodb. Na predlog predsednika republike, vlade ali tretjine poslancev namreč daje ustavno sodišče v postopku ratifikacije mednarodne pogodbe mnenje o njeni skladnosti z ustavo. Če ustavno sodišče meni, da pogodba ni v skladu z ustavo, je ni mogoče ratificirati.
- US odloča z večino glasov vseh sodnikov (5) ali z večino navzočih sodnikov
- sodniki se morajo vedno izreči
- vsak sodnik ima pravico podati ločeno mnenje

95

Pravne posledice kontrole ustavnosti

- zakon lahko US razveljavi
- podzakonske predpise ali splošne akte US odpravi ali razveljavi
- predpis ali splošni akt odpravi, kadar ugotovi, da je treba odpraviti škodljive posledice, ki so nastale zaradi protiuustavnosti ali nezakonnosti
  - odprava škode
- v vseh drugih primerih pa ustavno sodišče protiuustavne ali nezakonite podzakonske predpise ali splošne akte razveljavi

96

Splošni postopek pred US (postopek za oceno ustavnosti in zakonitosti)

- zahteva in pobuda
- pobudo lahko da vsakdo, ki izkaže svoj pravni interes (če napadeni predpis neposredno posega v njegove pravice, pravne interese oziroma pravni položaj)
- pri podzakonskih aktih se pobuda lahko vloži v 1 letu od uveljavitve predpisa oz. odkar je pobudnik izvedel za nastanek škodljivih posledic
- predlagatelj ne more sprožiti postopka za oceno predpisov, ki jih je sam sprejel
- zahtevo lahko sprožijo:
  - državni zbor; 1/3 poslancev državnega zbora; državni svet; vlada
  - sodišče, državni tožilec, Banka Slovenije, računsko sodišče
  - varuh človekovih pravic
  - informacijski pooblaščenec
  - predstavniški organi LS in reprezentativno združenje LS
  - reprezentativni sindikati

97

Posebni postopki pred US

Se nanašajo na odločanje o:

- sporih glede pristojnosti, ➡ pozitiven ali negativen
- odgovornosti predsednika republike, vlade ali ministrov, ➡ obtoži DZ z absolutno večino US: suspenz, z 2/3 večino glasov mu lahko
- o protiustavnosti aktov in delovanja političnih strank, ➡ odvzame mandat protiustavni akt razveljavi, delovanje prepove, izbris iz registra strank
- o potrditvi poslanskih mandatov in ➡ 2/3 sodnikov razveljavi odločitev DZ in
- o ustavni pritožbi. ➡ odloči, ali se mandat potrdi

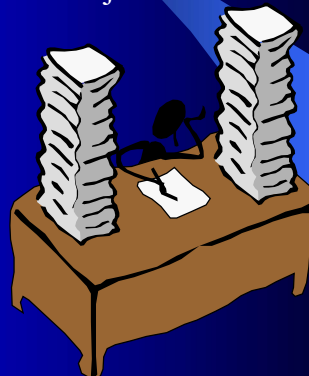

98

Ustavna pritožba

- je sredstvo za varstvo ustavnih (človekovih) pravic in temeljnih svoboščin
- vložijo se na US zoper posamičen akt državnega organa, organa lokalne skupnosti ali nosilca javnih pooblastil
  - hujše posledice za pritožnika
  - ne v sporih majhne vrednosti, zaradi motenja posesti in v zadevah prekrškov
- pogoj, da pritožnik prej praviloma izčrpa vsa pravna sredstva, vključno s sodno potjo
- varuh človekovih pravic

US lahko, če ugotovi ustavni pritožbi, posamičen akt v celoti ali deloma odpravi ali razveljavi in zadevo vrne organu, ki je pristojen za odločanje.

99

Računsko sodišče

- je najvišji organ kontrole državnih računov, proračuna in celotne javne porabe
- ne sodi v okvir sodne veje oblasti
- je neodvisno in vezano na ustavo in zakon
- predsednika in dva namest. (senat) imenuje DZ z večino glasov vseh poslancev za dobo 9 let
- 6 vrhovnih državnih revizorjev, službe, izvedenci
- revidira pravilnost in smotrnost poslovanja upor. j. sredstev
- samostojno odloča, katere revizije bo izvedlo (predlogi vlade, DZ in LS) lokalnih skupnosti
- uporabnik j. s. mora omogočiti izvajanje revizije
- revizijsko poročilo
- ugovor zoper revizijsko razkritje v 8 dneh po vročitvi, odloči senat računskega sodišča
- poročilo o odpravljanju nepravilnosti in nesmotnosti

100

Imuniteta poslancev

- Imuniteta je pravna neodgovornost in pravna nedotakljivost za določena kazniva dejanja.
- Namen: da se parlamentu, omogoči neodvisno in nemoteno delo in svobodno delovanje njegovih članov.
- Materialna in procesna, poklicna (indemniteta) in nepoklicna, absolutna in relativna imuniteta.
- Brez dovoljenja ne more biti p. odvzeta svoboda, niti zoper njega sprožen kazenski postopek. Izjema: hujša kazniva dejanja: 5 let zapora.

101

Imuniteta drugih nosilcev javnih funkcij

- enako kot poslanci: člani DS, sodniki US
- ustava ne priznava imunitete predsedniku republike, predsedniku vlade ter ministrom.
- imuniteta sodnikov:
  - **materialna in absolutna**: za mnenje pri odločanju na sodišču (tudi za porotnike)
  - **procesna in relativna** ter priznana le sodnikom: za pripor ali začetek KP ob sumu KD pri opravljanju sodniške funkcije je potrebno dovoljenje DZ
- imuniteta varuha človekovih pravic velja le za pripor, ne pa tudi za kazenski postopek

102

Nezdružljivost funkcij:

- poslanec
- član državnega sveta
- predsednik republike
- nosilec sodniške funkcije, državni tožilec in sodnik ustavnega sodišča

Na podlagi zakona še:

- člani vlade, računskega sodišča, varuh človekovih pravic
- Poklicni funkcionar ne sme opravljati poklicne ali druge dejavnosti, namenjene pridobivanju dohodka, razen pedagoške in nekaterih drugih.
- P. f. tudi ne sme opravljati dejavnosti upravljanja, nadzora ali zastopanja v podjetjih, razen v tistih, ki so v lasti države.
- F. in njegovi družinski člani tudi ne smejo sprejemati daril vrednosti nad 62,6 evra.
- Nadzor opravlja komisija za preprečevanje korupcije, ki ji morajo funkcionarji redno pošiljati podatke o svojem premoženjskem stanju.

103

Obtožba nosilcev javnih funkcij

- Obtožba (*impeachment*) je postopek obtožbe najvišjih državnih funkcionarjev zaradi kršitve ustave ali kršitve zakona.
- Gre za ugotavljanje kazenske odgovornosti, torej odgovornosti za določena protipravna dejanja.
- Postopek pa se bistveno razlikuje od postopka ugotavljanja kazenske odgovornosti pred rednimi sodišči.
- Predsednik republike, predsednik vlade, ministri.
- Zaradi kršitve ustave in (hujše) kršitve zakona.

104

Ustavnorevizijski postopek

- Prva faza je predlog za začetek postopka, ki ga lahko da dvajset poslancev državnega zbora, vlada ali pa najmanj trideset tisoč volilcev.
- DZ ustanovi ustavno komisijo
- O predlogu odloči DZ z relativno 2/3 večino glasov poslancev.
- V drugi fazi se odloča o sami spremembi ustave. Spremembo ustave sprejme DZ z 2/3 absolutno večino.
- DZ razpiše referendum, če to zahteva najmanj 30 poslancev. Odločitev je sprejeta če zanjo glasuje večina volilcev, ki so glasovali, pri čemer pa se mora glasovanja udeležiti večina volilcev.
- Razglasitev 8 dni po sprejemu na seji DZ s sprejemom odloka o razglasitvi.

105

Repetitio est mater studiorum...

PRIPOROČAM:

- študijsko gradivo Upravne akademije
- ### ZA VEDOŽELJNE:
- Državna ureditev Slovenije
  - Ustavna ureditev Slovenije
  - Janez.Pogorelec@gov.si

106

